

causas subtrahunt. Cumque aliter se proficere posse non viderent, quam attingendo matrimonium sub unica ratione contractus civilis, hanc viam calcare decreverunt.

Quod si universim ad istorum pseudo-politicorum actus oculos convertamus, videbimus huc omnes dirigi, ut summopere faveant protestantismo, et catholicismum deprimant; dumque protestantibus favores profuse impendunt, iisque tum directe tum indirecte sub emendicatis fucatisque praetextibus gratias largiuntur, templa erigunt, eos in tutelam suscipiunt, eorum proselytismum aperte, aut secreto pro rerum temporumque adiunctis adjuvant promoventque; contra se infensos catholicae Ecclesiae ministris sive secularibus sive regularibus constanter praebent, eos torquent vexantque sub levi quoque colore. Ut autem in argumento, de quo agimus, insistamus, dum in publicis comitiis non ita pridem alicubi ageretur de lege proponenda ad compescendam virorum ecclesiasticorum *licentiam*, id est libertatem in proprio munere fungendo, interpellatus fuit praeses de sensu propositae legis, eo quod nimis vagus videretur; respondit autem ex officio regius minister, sensum esse, compescendos esse ecclesiasticos viros, si aliquis deprehenderetur in legem aliquam peccasse a politica potestate sancitam; neque his contentus, exemplum attulit singulare: si quis nimirum de coniugiis civilibus, postquam lege sancita essent, obloqueretur. Quibus manifestum fit, qua animi dispositione erga Ecclesiam catholicam eiusmodi homines affecti sint et comparati, quin plura adiciamus, ut confirmemus ea omnia, quae hactenus prosecuti sumus.

Itaque etiam ex hoc tertio capite, ex indole scilicet et agendi ratione eorum, qui coniugia civilia fovent ac promovent, constat non aliunde, quam e protestantismo, eorum originem arcesendam esse. Hinc concludere tuto possumus ac debemus, pessimum hunc fructum ex arbore pessima esse natum.

ARTICULUS III. — Matrimonii civilis dilatatio et progressus magna ex parte incredulismo, communismo et socialismo debetur, eisque favet.

Licet a protestantismo, ut in articulo superiori ostendimus, nuptiarum civilium origo sit agnoscenda, nihilominus inter catholicos morbus hic epidemicus nullos aut fere nullos infecisset, nisi ita nuncupatae reformationi tanquam auxiliares copias sese adiecissent increduli, deinde vero communistae ac socialistae. Siquidem ex historia compertum est, catholicos ab initio a communicatione cum haereticis protestantibus abhorruisse, et quin illorum erroribus, conversationi ac moribus sese accommodarent, ab iis potius maxime cavisse, si depravatos nonnullos homines, qui nunquam desunt, excipias. Hinc nullum, aut fere nullum influxum in catholicos habuerunt protestantes, hac saltem ex parte. Et sane per tria ferme saecula in regionibus catholicis pene ignorabantur vel ipsa coniugiorum mere civilium existentia et nomen. Huius rei testes saltem indirecte appellamus tot illos catholicos scriptores, qui locupletissimos de matrimonio tractatus ediderunt, quin unquam de eiusmodi coniugiis disseruerint, quod certe facere non omisissent, si ea apud catholicos alicubi nota fuissent.

Distinxerunt illi quidem communi calculo cum S. Thoma in matrimonio *officium naturae, officium communitatis et sacramentum* (33), de qua distinctione et nos ipsi suo loco disseremus; attamen de coniugio mere civili inter christianos eo sensu, quo nunc sumitur, nunquam sermonem instituerunt. Sic etiam passim egerunt de effectibus civilibus, prout nuptiae initae fuerint nec ne ad normam civilium legum; minime vero locuti de coniugali contractu coram solo magistratu politico inito ad exclusionem sacramenti. Ratio porro istius silentii non alia assignari potest praeter illam, quam assignavimus, scilicet quod nondum superiori aetate inter catholicos eiusmodi civiles nuptiae invaluisse.

(33) *Cont. Gent.* lib. IV. cap. 78. et *Suppl.* qu. 50. art. unic. ad 4.

Postquam vero primaevus ille a protestantismo horror deferbuit ; postquam increduli seculi antea acti indifferentismum in religionis negotio longe lateque disseminarunt , rerum facies immutata est. Etenim post rebelles motus in Gallia , cum atheismus religioni fuerit suffectus , matrimonium tanquam merus civilis contractus lata lege declaratum est una cum consequentiis , quae ipsum comitantur et cum eo connectuntur. Lex de connubio civili an. 1789. ac 1793. fuit tunc primum promulgata ab incredulis. Aetate illa passim coniugia circa illam , quam vocant, *arborem libertatis* seu reipublicae symbolum ac stemma celebrabantur. Quamvis vero temporis decursu febris illa , quae tot homines invaserat , per gradus veluti quosdam cessaverit , et codex Gallicus in meliorem formam redactus fuerit , articulus tamen de matrimonio civili perseveravit et adhuc perseverat. Verum de hac lege postea.

Non multo post Sansimonianismus , communismus et socialismus e latebris undique eruperunt , ac inter varias societatis classes penetrarunt , ac ita factum est , ut catholicos ipsos incesserit coniugium civile , cui legulei potissimum ac pseudopolitici mirifice favent.

Horret animus meminisse , quo incredulorum sectae devenerint circa illam , quam vocant , emancipationem carnis , neque huius loci est Sansimonianorum , Fourieristarum , Icarianorum , caeterorumque communistarum theorias persequi , de quibus opportunior sese occasio offeret disserendi. Licet vero isti adhuc pervenire minime valuerint ad suas impietates , seu potius foeditates persuadendas , cum nimis pudorem ac rectum hominum sensum percellant , attamen perniciosum influxum non modicum exercuerunt , sanctitatemque matrimonii profanarunt. Quemadmodum enim circa rem politicam , circaque proprietatem , ita etiam circa coniugium non parum illorum sophismata ad ideas evertendas contulerunt , exitiabilibusque innovationibus aditum amplissimum vel inter ipsos catholicos aperuerunt. In politica re quidem ; nam in populorum animos diffundere curarunt funestam quamdam dispositionem ad concu-

tienda ordinis socialis fundamenta , ad excitanda dubia circa eius legitimitatem , et ad eiusdem destructionem provocandam. Item concusserunt germanae ethices principia , notionem corrumperunt obligationis , sensum extinxerunt obsequii , quod debetur auctoritati , dependentiae , subiectionis et obedientiae. Arma suppeditarunt , speciososque praetextus cohonestandis omnibus infirmitatis , seu potius corruptionis humanae propensionibus , vitiisque omnibus atque delictis. Illorum doctrinae fuerunt in societate ad instar morbi cuiusdam dissolventis , ut vocant , eo perniciosioris , quo eius actio lenta erat , nec satis sensibus obvia. Populi eo spiritu infecti ita sunt comparati , ut commoda atque opportuna sibi oblata occasione ad primum adspirantem halitum erumpant in perduellionis motus , ac vastitatem supremamque perniciem afferant societati. Actualis experientia , seu praesentis societatis conditio , perpetua fluctuatio , in qua versamur , argumento sunt certissimo quos quantosque effectus communistarum ac socialistarum theoriae in re politica producant.

Quod ad proprietatem vero attinet idem cernimus. Ex quo enim proprietas *furtum* nebulones proclamarunt et declararunt (34) , coepit hoc mortiferum principium quasi tinea inva-

(34) Notum est Proudhon an. 1840. in quodam scripto , quod vulgavit sub titulo : *Qu'est-ce que la propriété ?* resolvit quaestionem his verbis : *La propriété, c'est le vol.* Quumque post sexennium revocasset in memoriam eiusmodi proprietatis definitionem , quae iam celebris effecta erat , sibi complacens exclamavit : « La définition de la propriété est mienne , et toute mon ambition est » de prouver que j'en ai compris le sens et l'étendue. *La propriété, c'est le vol !* Il ne se dit pas en mille ans deux mots comme celui-là. Je n'ai d'autre bien sur la terre que cette définition de la propriété ; mais je la tiens plus précieuse que les millions des Rotschild , et j'ose dire qu'elle sera l'événement le plus considérable du règne de Louis-Philippe. » Ast Proudhon perperam sibi gloriatur de hoc invento , siquidem ante ipsum eandem proprietatis definitionem dederat an. 1780. quidam Brissot , qui in suis *Recherches philosophiques sur le droit de propriété et le vol* , iam dixerat : « *La propriété est un vol dans la nature , le propriétaire est un voleur.* » Sed neque Brissot sibi adscribere potuit ejusmodi inventum ; nam quatuor seculis ante christianam aeram , idem principium proclamatum fuerat in theatro Atheniensi ,

dere et corrodere infimae plebis viscera, eumque sensum suffocare, quo prius cohibebatur a re aliena sibi usurpanda; imo plebem excitavit, quoties impune id possit, ad usurpanda divitum bona, quin conscientiae stimulis angatur. Pessima vero haec animi dispositio in dies crescit, quo nempe magis serpit ac dilatatur inter populum hoc communistarum principium. Per has siquidem theoriâs communistae exacerunt desideria, quae plebs olim ignorabat; non amplius sua sorte contenta novitates molitur, ac semper praesto est ad sese coniungendam cum facinorosis freta spe sibi aliena bona acquirendi. Pseudo-politici sua agendi ratione ansam facilem praebent huic principio, seu hisce theoriis propagandis atque amplificandis. Nam licet ipsi nondum eo pervenerint, ut divites suis facultatibus expolient, tamen coeperunt invadere impune ecclesiasticas proprietates. Quo quidem proprietatis cuiuscumque fundamenta quatunt labefectantque. Etenim non minus leges tutantur et sacras habent proprietates virorum ecclesiasticorum, ac proprietates reliquorum civium. Pari iure sua possident bona viri ecclesiastici, ac cives alii quicumque: quandoque etiam illorum tituli possessionis iustiores sunt ac magis firmi (35). Nihilominus pseudo-poli-

postea vero adoptatum a nonnullis haeresiarchis christianis. Cf. Thonissen, *Le socialisme*, tom. II. pag. 133.

Quisquis vero fuerit huius doctrinae adinventor, facilis fuit eius applicatio. Hinc Weilling Magdeburgensis in op. *Garanties d'harmonie et de liberté*, iam excitabat cupiditates infimae plebis in Germania, in Helvetia et alibi, ubi inter caetera scribebat: « On prêchera une morale qui nous amenera des légions de combattants, dont nous détesterions maintenant la coopération; » une morale qui ne laisse à nos adversaires d'autre planche de salut, que celle de notre principe, et qui entraînera après elle la dissolution du règne des intérêts personnels. Cette morale ne peut être prêchée avec effet qu'à ces grandes masses qui fourmillent dans les villes, excédées de misère et de désespoir. Une fois qu'on aura prononcé le mot, il sera le signal d'une tactique nouvelle contre laquelle nos ennemis ne seront jamais assez forts. » Lorsqu'on tend le ressort à l'extrême, il est de notre devoir de le faire sauter, quand même il devrait en résulter un désordre de vingt ans. » pag. 240. Trad. de M. Hennequin. Apud Thonissen op. cit. pag. 263 seq. Quid foret de societate si haec principia invalescerent?

(35) Reipsa auctor certe non suspectus D. Thiers in op. *De la propriété*, liv. I. chap. V. VII. VIII. agnoscit laborem, donationes et testamenta tanquam titu-

tici ad normam subversivae communistarum theoriae sub ficto aliquo colore, ex. gr. oeconomiae publicae, ac deterioris publici aerarii conditionis, quod ipsimet interdum imprudentia sua perdidit, aut etiam sine ullo emendicato titulo, bona ecclesiastica subito adoriuntur, legitimosque dominos a possessione deiiciunt. Id agere praesertim consueverunt cum religiosis familiis ac sanctimonialium coetibus, quorum bona passim invadunt, incolasque e propriis domiciliis turpiter et crudeliter expellunt: neque vero ulla ratione utuntur, quod plurimum huiusmodi bonorum origo non e legati, aut haereditatis titulo repetenda sit, sed ex titulo emptionis aere proprio, aut ex titulo donationis alicuius, qui religioni nomen dedit, antequam vota sua nuncuparet, ac omni proprietate sese abdicaret. Ergo eiusmodi expoliationes iniustae sunt, iniquae, ac vera latrocinia publica ac legalia; sunt nempe communismus in praxim deductus. Porro cives ac infima plebs, quibus haec comperta sunt, nec logica destituti, ea opportuno tempore in ipsos pseudopoliticos vertent, atque cum ipsis physica vis suppetat, agitatique ac inflammati a communismi ducibus fuerint, vicem eis reddent, et in ipsorum capita professionemque relabi facient, quae iidem in Dei servos moliti sunt (36).

los magis naturales ac indubios proprietatis. Cf. vero Hurter, cum adhuc esset protestans, in suo *Tableau des institutions du moyen-âge* tom. II. chap. VII. quod inscribitur *Les couvents*, fuse ostendit innumeris prope documentis iustitiam eiusmodi diversorum titulorum proprietatis familiarum religiosarum, nec non officia praestita per has institutiones agriculturae, industriae, educationi, litteris, bonis artibus, ac solamini miseriarum, quibus affligitur humanitas socialis.

(36) Sane postquam Thiers in op. cui tit. *His. de la revol.* tom. I. pag. 187. 11. edit. et alibi passim in eadem historia apologiam texuit spoliationis ac depraedationis honorum ecclesiasticorum, quae facta est an. 1789 et seqq. ac ipsemet laetitia gestiens an. 1850. interfuerit episcopi, ut vocant; seu palatii archiepiscopi Parisiensis vastationi, ut testatur Aloysius Blanc in sua *Histoire de dix ans* tom. II. pag. 290 et 292. scribens de D. Arago, qui eiusmodi demolitioni obsistere volebat: « On lui cite particulièrement M. Thiers, sous-sécraire d'état au ministère des finances. Il l'aperçut en effet, se promenant dans les ruines, avec un visage satisfait et le sourire sur les lèvres; » postea hic ipsemet Thiers cernens doctrinam communismi ac socialismi longe lateque

Sed ut in viam regrediamur : quemadmodum politices proprietatisque principia, ita etiam sanctae matrimonii leges a comunismo concussae sunt. Nam quamvis communistae ac socialistae nondum potuerint impura sua dogmata populis propinare, ita ut aboleretur coniugium ipsum, eique sufficeretur libera ac temporanea coniunctio, seu vaga venus; neque eo pervenerint, ut effrenem polygamiam ac polyandriam introduxerint; grave tamen vulnus nuptiis christianis inflixerunt. Etenim illorum ideae irrepererunt in mentes pseudo-politicorum, effeceruntque, ut saltem protestantium doctrina de matrimonio ceu mere civili contractu neque absurda neque irreligiosa etiam inter catholicos videretur. Obtinuerunt praeterea, ut excogitaretur, passimque reciperetur fatalis distinctio in ipsis catholicorum nuptiis inter contractum civilem et sacramentum, ut sub huius distinctionis, immo vero separationis larva, posset politica potestas matrimonii christianis dominari.

Hoc enim semel ac obtinuerint, reliqua iam sponte sequuntur. Si enim ita divelli ab invicem ac dissociari possunt contractus civilis et sacramentum in catholicorum coniugio, ut vi illius contractus legitime coram lege contrahentes tuta conscientia conversari queant; si in humani legislatoris arbitrio ac potestate est, ut decernere de eo valeat quae ipsi libuerint, ecquis non

diffundi ac propagari, scripsit opus suum *De la propriété*, ut se illi opponeret doctrinae. Ast sic eum eiusque symmystas merito compellat Proudhon « Jaloux » défenseurs de la propriété, pour quoi donc trouvez-vous bon que vos pères » l'aient violée, il y a cinquante ans? N'étaient-ils pas propriétaires, au titre » le plus légitime, ces nobles qu'ils ont dépouillés, ces prêtres dont ils ont » acquis les biens à vil prix? N'équivoquez pas; répondez. Ces propriétés, » dites-vous, étaient le fruit de la conquête et de la captation. Mais les héritiers » tiers des premiers conquérants n'étaient-ils pas couverts par la bonne foi » d'une longue possession, par la prescription et toutes les lois? Mais ces » moines n'étaient-ils pas censés, conformément à leur institution, user de » leurs revenus pour le soulagement ou l'entretien des pauvres?— Ils s'acquittaient mal de ce devoir : d'accord (qui haec scribit est atheus); mais si ce fut » un motif pour les déposséder, convenez qu'invoquer une pareille raison, » pourrait nous mener loin aujourd'hui. » Apud auctorem op. *Le communisme et ses causes*. Seconde partie. Avignon 1849. pag. 253.

videat, plane actum esse de iis omnibus, quae maxime eiusdem connubii honestatem sanctitatemque afficiunt?

Cum in lubrico pedem quis semel posuerit, vix illi possibile est eum aut continere, aut retrahere ne in praeceps ruat. Aliquanto praeterito temporis intervallo post primum gradum, ad secundum conscenditur, ad tertium et ita porro, ac eo pervenitur, quo amissa ac perdita fuerit omnis notio coniugii vere christiani. Quod si ad plenam comunismi licentiam ac turpitudinem gradus nondum fit, celeriter proxime ad eam acceditur. Extincto enim sublatoque religionis obsequio, ecquid non timendum ab indomitis cupiditatibus? Exemplum, quod ex anabaptismo et mormonismo, licet religiosis sectis, datum est, ut suo loco expendemus, satis aperte patefacit, quo ruat effrenis cupiditas, quae furore quodam abripitur. Matrimonium quavis aetate depravatum, oppugnatumque ab impiis fuit, qui intra aequi et honesti regulam contineri non patiuntur.

Nunc vero communistae ac socialistae societatem penetrant, invadunt permeantque: scriptis, dictis factisque in omnes eiusdem classes sua perversa placita insinuant. Secretae sectae iisdem principiis imbutae rebus politicis sese immittunt, eodemque modo corrumpuntur et urbes et pagi, ita et pseudo-politici veluti agmine facto contra vere religionis intemeratas leges conspirant. Ex hoc venenato infectoque fonte agnosci debet facilitas illa, quae in publicis comitiis iam ab aliquot annis cernitur probandi adoptandique leges, quae aperta fronte religioni ac iustitiae adversantur, magno cum honestorum civium detrimento ac moerore. Nam haud pauci ex iis ipsis, qui comitia haec publica constituunt, aut clanculum aut aperte protestantibus, communistis ac socialistis favent; immo nec desunt ex iis, qui ad illorum sectam pertineant. Quid proinde mirum, si eiusmodi sectoriorum doctrinas approbent, foveantque quacumque ratione possunt? Si qui viri vere fortes in eiusmodi comitiis ac generosi reperiuntur, qui propositae legi obsistant, tueanturque religionis iura, deridentur, exsibilantur, atque a multitudine obruantur, quae saepe ad hunc finem mercede conductae est, quaeque

opportune pede plaudit, cachinnis perturbat, et inconditis vocibus oratores ad silentium redigit; eorumque interdum solidissima rationum momenta tanquam anteaeti seculi et retrograda, ut aiunt, hominum deliramenta excipiuntur.

Interea societatis compago laxatur, debilitatur religio, sana ethica maiora in dies detrimenta patitur, corrumpuntur mores, et quod consequens est, matrimonii sanctitas laeditur ac labefactatur. Talis est ratio, ob quam connubiorum mere civilium proposita lex tot adstipulatores ac vindices in nonnullis regionibus sit adepta, et quare tam ardens adhuc in plerisque ferveat erga legem illam studium.

Atque ut vela iam contrahamus, ex dictis evidenter constat, civilia coniugia, quorum prima in protestantismo deprehenditur origo, in regiones catholicorum ex irreligioso communismi ac socialismi spiritu propagari, ac vicissim civilia coniugia propagando fovendoque communismo ac socialismo non parum conferre.

CAPUT III.

De matrimonii civilis lege.

ARTICULUS I. — Lex Matrimonii civilis inter catholicos a christianis pseudo-politicis proposita antiphilosophica est et iniqua.

Hactenus matrimonium civile in eius origine et progressu, in pravis effectibus, atque in intima eius natura spectavimus sub multiplici aspectu, philosophico nimirum, theologico, canonico, historico, sociali etiam atque politico: nunc propius agendum est de ipsa lege, quae matrimonium civile sancit in regionibus etiam catholicorum, ubi Tridentinum publicatum est.

Optandum sane esset, ut huiusmodi lex nullum catholicorum codicum inficeret ac deturparet, quemadmodum revera aliquot inficit ac deturpat. In Galliis, ut diximus, postquam sanctitas matrimonii sub libertatis arbore foede fuit profanata, matrimonium civile tanquam minus malum, at certe gravissimum in-

valuit, ac lege lata cautum est, ut quod attinet ad civiles effectus nulla ratio habeatur illarum nuptiarum, quae ad formam Tridentini concilii in facie Ecclesiae tantum initae fuerint, at iniri omnino debeant coram civili magistratu. Quod quidem si fiat, lex minime contrahentes cogit ut matrimonium in facie Ecclesiae celebrent; ast civile coniugium necessarium est et sufficiens. Hinc non pauci perditae conscientiae viri ac mulieres contenti consensus sibi invicem praestiti coram civili magistratu, lege suffulti, perinde ac si verum matrimonium contraxissent, simul cohabitant, obliti animae ac salutis. Ex Gallis in Belgium etiam tam perniciosa pestis est propagata.

Alicubi spiritus rebellionis et independentiae ab Ecclesia similes leges induxit; novissime in republica Neo-granatensi comitiis probanda eadem lex proposita fuit, ast sive exitum nullum habuit, sive abrogata fuit (1). Iamdiu in regno Bavariae constituta est lex de civili coniugio. Alibi saltem ad tempus vetitum fuit sub gravibus poenis, ne sacerdotes matrimonio iungerent fideles, antequam scripto constaret eos coram civili magistratu contraxisse (2); quae dispositio alicubi adhuc perdurat (3).

De Anglia nil dicam, quae profani matrimonii veluti legislatrix magistra est, quamquam illud per se ratum sit, quum publicatum ibi non fuerit Tridentinum concilium.

Hactenus in Italia matrimonium mere civile ignorabatur: at vero nuper in Subalpinis de huiusmodi lege ferenda actum est.

Iam vero quid de lege, quae matrimonium mere civile san-

(1) De qua lege ita ab. Mosquera, frater venerandi archiepiscopi Bogotensis, scripsit in ep. ad Redactores *Univers* die 11. Augusti 1856. « Pour ce qui regarde la monstrueuse loi du mariage civil, donnée en 1835, il y a déjà » amélioration; elle a été abrogée, et quoique la nouvelle loi laisse encore à » désirer, aujourd'hui comme par le passé le mariage des catholiques produit » tous les effets de l'habilité civile. » Ibid. 15 Août.

(2) Ita in ducatu Mutinensi cautum fuerat; verum mense Novembr. 1855. decretum est, ut deinceps declaratio praecedens matrimonii per actum Status civilis non amplius necessaria sit ante matrimonium religiosum. Vid. *Il messaggero di Modena*.

(3) Ut in regno Neapolitano.